

VVRV cluster Wet- en regelgeving

Vakkennis voor de
rangeerder

Inhoud

1	Voorwoord	3
2	Wat is het belang van wet- en regelgeving voor de rangeerder?	3
3	Hoe is de naleving van wet- en regelgeving geregeld?	4
4	Waaruit bestaat EU-wetgeving?	5
5	Wat schrijft de EU-wetgeving voor op het gebied van spoorvervoer?	5
6	Wat schrijft de NL-wetgeving voor op het gebied van spoorwegvervoer?	6
7	Wat schrijft de NL-wetgeving voor op het gebied van spoorwegpersoneel? ..	8
8	Wat houden dienstregeling en dienstkaartje in?	9
9	Wat houdt regelgeving van spoorwegondernemingen in?	10
10	Wat houdt plaatselijke en lokale regelgeving in?	10
11	Wat zijn relevante websites?	10

1 Voorwoord

De vakkennis is bedoeld als bronmateriaal en niet als leerboek, vandaar ook het ontbreken van een didactische opbouw en afbeeldingen.

De vakkennis bevat de uitwerking van de vakbekwaamheidseisen conform wet- en regelgeving in het examenprogramma rangeerder. Het examen is hierop gebaseerd. Zie het examenprogramma op de website van VVRV. In de opleidingen kan uiteraard dieper worden ingegaan op bepaalde thema's en kan verbreding worden aangebracht.

Overal waar hij/zijn staat, kan ook zij/haar of hen/hun te worden gelezen.

De vakkennis is samen met deskundigen en naar beste weten en kunnen samengesteld. Toch kunnen er onjuistheden of onvolledigheden in de tekst geslopen zijn. VVRV is niet aansprakelijk voor schade als gevolg daarvan.

Versie juni 2022

2 Wat is het belang van wet- en regelgeving voor de rangeerder?

Van een rangeerder wordt verwacht dat hij veilig en efficiënt het rangeerproces op het spoor leidt, treinen en rangeerdelen samenstelt en de machinist begeleidt die de rijweg en seinen niet kan overzien, bijvoorbeeld bij een geduwde beweging, als hij geen wegbekendheid heeft of als er overwegen bewaakt moeten worden.

Een bevoegd rangeerder beschikt over het vakmanschap om zelfstandig te beslissen over een groot aantal zaken die bij bovengenoemde taak horen; uiteraard binnen de kaders van het eigen bedrijf. In een aantal gevallen is echter bij wet voorgeschreven hoe hij moet handelen. Deze wetgeving heeft betrekking op diverse aspecten van het spoorwegsysteem:

- veilig rangeren
- (veiligheids)communicatie
- storingen aan het materieel
- storingen aan de infra
- het vervoer van gevaarlijke stoffen
- treinincidenten
- enzovoort.

De bevoegde rangeerder kent de voor hem relevante wet - en regelgeving en is in staat om in zowel bekende als onverwachte situaties hiernaar te handelen. Hij is altijd zelf verantwoordelijk voor het raadplegen van actuele regelgeving, voorschriften, richtlijnen en bedrijfsspecifieke informatie. Dit betekent dat de rangeerder moet begrijpen hoe het systeem van wet- en regelgeving in elkaar zit (Europees - nationaal - eigen bedrijf), dat hij weet waar actuele regelgeving enzovoort te vinden is en dat hij globale kennis heeft van de geldende wet- en regelgeving.

De laatste tien jaar is de Nederlandse wetgeving op spoorgebied aanzienlijk veranderd doordat relevante Europese wetgeving rechtsgeldig is geworden. De Europese wetten gaan boven die van de lidstaten; lidstaten moeten met andere woorden hun wetgeving aanpassen aan de Europese wetten.

Naast de Europese en nationale wetgeving heeft iedere spoorwegonderneming (de vervoerders) eigen regelgeving, die staan in:

- handboeken
- materieelgidsen/bedieningshandboeken
- andere documentatie.

Alle regelgeving die de rangeerder van zijn eigen spoorwegonderneming krijgt, is een 'vertaling' van de Europese en nationale wetgeving, aangevuld met een aantal bedrijfsspecifieke richtlijnen. Deze 'vertaling' moet zo zijn dat aan de strekking van de originele wet wordt voldaan.

3 Hoe is de naleving van wet- en regelgeving geregeld?

Nationale veiligheidsinstantie ILT

De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) houdt voor alle spoorwegondernemingen (vervoerders) die opereren in Nederland toezicht op de naleving van spoorwetten en spoorregels. De ILT heeft als 'Nationale veiligheidsinstantie' de taak deze te handhaven (ieder EU-land heeft een toezichthouder als de ILT). De ILT is onderdeel van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Het toezicht gebeurt onder meer aan de hand van inspecties, vergunningverlening en kennisoverdracht. Het doel van het toezicht is de kans op ongevallen en milieuvervuiling zo klein mogelijk te maken.

Infrastructuurbeheerder ProRail

De infrastructuurbeheerder (in Nederland ProRail, in België Infrabel, in Duitsland DB Netze, enzovoort) kan toezicht houden op het naleven van eigen regels op haar eigen terrein.

In de ProRail-richtlijn: Gedragsregels op spoorwegterreinen (RLN00300) staat: "Conform de 'Wet op de uitgebreide identificatieplicht' verleent iedereen die zich op spoorwegterrein bevindt medewerking aan ambtenaren die op grond van de wet bevoegd zijn tot toezicht of handhaving én die zichzelf als zodanig kunnen identificeren (bijvoorbeeld: politie; toezichthouders Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT); inspecteurs ministerie van SZW; buitengewoon opsporingsambtenaren (BOA's) van ProRail). Iedereen die zich op spoorwegterrein bevindt, kan door deze ambtenaren worden gevraagd om zijn legitimatie en is verplicht deze te tonen."

Eigen spoorwegonderneming

Iedere spoorwegonderneming is verplicht (onder andere op basis van de Gedelegeerde verordening (EU) 2018/762, zie 1.5) een veilige manier van werken te ontwikkelen in de vorm van een zogenaamd Veiligheidsbeheersysteem (VBS). Het doel van het VBS is om op een planmatige en systematische manier veiligheidsrisico's beheersbaar te maken en vooraf bepaalde doelstellingen te realiseren.

ILT keurt (audit) het VBS van iedere spoorwegonderneming die gebruik maakt van het Nederlandse hoofdrailnet.

Het Veiligheidsbeheersysteem wordt ook wel Veiligheidsmanagementsysteem (VMS) of Veiligheidszorgsysteem (VZS) genoemd.

4 Waaruit bestaat EU-wetgeving?

De Europese Unie (EU) onderscheidt bindende en niet-bindende wet- en regelgeving. De meeste Europese wet- en regelgeving is bindend: de lidstaten van de EU hebben de plicht zich eraan te houden, en zo nodig hun eigen nationale wetgeving aan te passen aan de Europese.

Om de bevoegdheden van de EU te kunnen uitoefenen, stellen het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie, en de Europese Commissie verordeningen, richtlijnen, besluiten, aanbevelingen en adviezen vast:

- Een verordening heeft een algemene strekking. Zij is bindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks geldend voor elke lidstaat, wat betekent dat een Europese verordening dezelfde kracht heeft als het nationale recht, zonder dat nationale instanties daarvoor iets hoeven te doen.
- Een richtlijn is bindend over het te bereiken resultaat voor elke lidstaat waarvoor zij bestemd is, maar de nationale instanties hebben de bevoegdheid vorm en middelen te kiezen.
- Een besluit (voorheen 'beschikking') is bindend in al zijn onderdelen voor lidstaten, burgers of instanties voor wie de regels uitdrukkelijk gelden
- Aanbevelingen en adviezen zijn niet bindend.

5 Wat schrijft de EU-wetgeving voor op het gebied van spoorvervoer?

Uitvoeringsverordening (EU) 2019/773 technische specificaties exploitatie en verkeersleiding
Bijlage 1 van uitvoeringsverordening (EU) 2019/773 bevat de 'TSI exploitatie en verkeersleiding' (ook wel TSI Operations, TSI OPE).

TSI is de afkorting van technische specificatie inzake interoperabiliteit: TSI's worden vastgesteld door de Europese Commissie op basis van aanbevelingen van het Spoorwegbureau van de Europese Unie. TSI's moeten:

- de interoperabiliteit van het spoorwegsysteem te verzekeren
- de essentiële eisen die aan de subsystemen gesteld worden te borgen.

TSI-subsystemen

Naast de TSI exploitatie en verkeersleiding zijn er TSI's voor de volgende subsystemen:

- Infrastructuur
- Veiligheid in tunnels
- Energie
- Besturing en seingeving
- Telematica passagiers
- Telematica goederen
- Rollend materieel locs en rjtuigen
- Rollend materieel wagens
- Rollend materieel geluidsemissie

Richtlijn 2008/68 vervoer gevaarlijke stoffen

Deze richtlijn bevat eisen aan en criteria voor het vervoer van gevaarlijke goederen over het land: vervoer via de weg, het spoor of de binnenwateren.

6 Wat schrijft de NL-wetgeving voor op het gebied van spoorwegvervoer?

Spoorwegwet

De Spoorwegwet regelt in Nederland:

- de aanleg van spoorwegen
- het beheer van spoorwegen
- de toegankelijkheid van spoorwegen
- het gebruik van spoorwegen
- het verkeer over spoorwegen.

In de Spoorwegwet is in overeenstemming met de Europese regels een scheiding gemaakt tussen de verantwoordelijkheid voor de infrastructuur en de verantwoordelijkheid voor het vervoer. De overheid verleent in het verlengde hiervan drie concessies (een vergunning die anderen uitsluit):

- de beheersconcessie voor het hoofdrailnet (verleend aan ProRail)
- de vervoersconcessie voor het hoofdrailnet (verleend aan NS Reizigers)
- de vervoersconcessie voor de HSL-Zuid (verleend aan NS International, onderdeel van NS Reizigers).

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft één partij verantwoordelijk gemaakt voor spoorbeheer en capaciteitsverdeling. Dat is ProRail.

Het hoofdrailnet is het spoornet waarop de NS alleenrecht heeft voor het rijden van reizigerstreinen (behalve op enkele korte overlappende trajecten).

Regionale treinen: de provincies en stadsregio's bepalen welk spoorwegonderneming het treinvervoer in de regio mag verzorgen. Via een aanbestedingsprocedure krijgt één spoorwegonderneming een vervoersconcessie voor een bepaald gebied. Deze onderneming heeft dan voor een aantal jaren het alleenrecht om in die regio het regionale treinvervoer te verzorgen. Een treindienst die wordt uitgevoerd in opdracht van een regionale overheid (provincie), in plaats van de landelijke, wordt ook wel een 'gedecentraliseerde treindienst' genoemd.

Besluit spoorverkeer

Het Besluit spoorverkeer betreft regels met betrekking tot het veilig en ongestoord gebruik van het hoofdrailnet.

Het Besluit bevat regels over bijvoorbeeld:

- de samenstelling van treinen
- veilig vertrek en vervoer.

Regeling spoorverkeer

Deze regeling werkt onderdelen van het Besluit spoorverkeer verder uit, bijvoorbeeld:

- seinen
- standaardaanwijzingen
- spoorwegemplacementsen.

Bijlage 4, behorende bij artikel 24 van de Regeling spoorverkeer is het zogenoemde Seinenboek of Seinbeeldenboek.

Besluit aanwijzing toezichthouders spoorwegen

Dit besluit regelt het toezicht van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) op het railverkeer in Nederland, wat betreft:

- railinfrastructuur
- beheerder van de railinfrastructuur
- bedrijven die vervoer aanbieden over de railinfrastructuur
- bepaalde functionarissen die beroepsmatig op de railinfrastructuur werken
- voertuigen die over de railinfrastructuur rijden
- bedrijven die keuringen uitvoeren aan infrastructuur, voertuigen of personen
- bedrijven die opleiden en die examens mogen afnemen.

De ILT en de Nationale Politie hebben op emplacementen en de vrije baan de volgende bevoegdheden:

- uitvoeren van opsporingen
- opruimwerkzaamheden staken of stilleggen
- afwijkingen op regelgeving toestaan
- personen meenemen voor verhoor
- afnemen van ademanalyse.

Voor wat betreft de marktaspecten (eerlijke concurrentie) houdt de Autoriteit Consument en Markt toezicht op de naleving van de Spoorwegwet.

Rijkswet Onderzoeksraad voor Veiligheid

De Onderzoeksraad voor Veiligheid is voorvalgebonden en trekt lessen op basis van onderzoek naar deze voorvallen. De werkwijze van de raad bij het onderzoek naar de (achterliggende) oorzaken van voorvallen (rampen, ongevallen en incidenten) is vastgelegd in een onderzoeksprotocol.

Regeling indienststelling spoorvoertuigen 2020

De regeling indienststelling spoorvoertuigen bevat de regels voor de indienststelling van spoorvoertuigen op het hoofdspoorwegnet.

RID 2021 en Regeling vervoer over de spoorweg van gevaarlijke stoffen

RID 2021 (The Regulation concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Rai) is het internationaal reglement voor het vervoer over de spoorweg van gevaarlijke goederen.

De Nederlandse vertaling van het RID is als bijlage 1 opgenomen bij de Regeling vervoer over de spoorweg van gevaarlijke stoffen.

De RID en Regeling vervoer over de spoorweg van gevaarlijke stoffen regelen onder meer dat:

- van alle wagens voor gevaarlijke stoffen, leeg of beladen, de in de RID en Regeling vervoer over de spoorweg van gevaarlijke stoffen verplicht gestelde vrachtbriefgegevens bij de spoorwegonderneming aanwezig zijn vóór vertrek van de terminal of sporaansluiting
- de spoorwegonderneming vóór overname de wagens moet controleren op aanwezigheid van de juiste gevaaretiketten en oranje borden.

Wet milieubeheer

De wet milieubeheer is de belangrijkste milieuwet. De wet bepaalt welk wettelijk gereedschap kan worden ingezet om het milieu te beschermen. De wet geeft algemene regels voor verschillende onderwerpen, van stoffen en afvalstoffen tot handhaving, openbaarheid van milieugegevens en beroepsmogelijkheden.

De gemeente/provincie zorgt voor toezicht en handhaving.

7 Wat schrijft de NL-wetgeving voor op het gebied van spoorwegpersoneel?

Besluit spoorwegpersoneel

In het Besluit spoorwegpersoneel (BSP) worden de bevoegdheden van de verschillende veiligheidsfuncties beschreven en de eisen die aan deze functies worden gesteld.

Het BSP onderscheidt in artikel 1 twee categorieën spoorvoertuigen:

- categorie A: rangeerlocomotieven, werktreinen, onderhoudsspoorwagens en alle andere locomotieven die gebruikt worden voor het rangeren
- categorie B: spoorvoertuigen voor het vervoer van reizigers en voor het vervoer van goederen.

Regeling spoorwegpersoneel

Deze regeling geeft invulling aan de volgende in het Besluit spoorwegpersoneel genoemde onderwerpen met betrekking tot spoorwegpersoneel met een veiligheidsfunctie:

- de medische en de psychologische eisen en de daarmee samenhangende verklaringen van medische en psychologische geschiktheid
- de aanvraag tot verlening of wijziging van een machinistenvergunning
- de erkenning van EG-beroepskwalificaties.

Mandaat Stichting Veiligheid en Vakmanschap in het Railvervoer (VVRV)

De minister van Infrastructuur & Waterstaat heeft stichting VVRV mandaat (bevoegdheid) gegeven om in naam van de minister besluiten te nemen over examens voor de vier veiligheidsfuncties in de railsector (machinist, treindienstleider, rangeerder en wagencontroleur):

- vaststelling van de verschillende examenprogramma's die vallen onder de verantwoordelijkheid van VVRV
- erkenning van examinatoren
- afgifte van beoordelingen/certificaten.

Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet)

De Arbowet bevat regels voor werkgevers en werknemers om de gezondheid, de veiligheid en het welzijn van werknemers en zelfstandig ondernemers te bevorderen. Doel is om ongevallen en ziekten veroorzaakt door het werk, te voorkomen.

De inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) houdt toezicht op/handhaaft de naleving van de Arbowet.

Belangrijk element in de wet is het recht op informatie, voorlichting en bescherming van werkenden. Daartoe hebben zowel werkevers als werknemers verplichtingen.

Arbeidstijdenwet (ATW)

De Arbeidstijdenwet (ATW) legt regels vast voor arbeids- en rusttijden voor werknemers. Het doel van de ATW komt deels overeen met het doel van de Arbowet. Beide zorgen voor de veiligheid, gezondheid en het welzijn van werknemers bij hun werk. Een tweede doelstelling van de ATW is: het voor werknemers makkelijker maken om arbeid te combineren met zorgtaken of andere verantwoordelijkheden buiten de arbeid.

De inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) houdt toezicht op/handhaaft de naleving van de ATW.

Normenkader veilig Werken (NVW) en Voorschrift Veilig werken (VVW)

Voor de railinfrabranche (onder meer baanwerkers) is er specifieke regelgeving omtrent werken aan en rond het spoor: het Normenkader Veilig Werken (NVW) in combinatie met het Voorschrift Veilig Werken (VVW). Beide zijn uitgegeven door Stichting railAlert en hebben tot doel het verbeteren van de arbeidsomstandigheden en arbeidsveiligheid.

8 Wat houden dienstregeling en dienstkaartje in?

De infrastructuurbeheerder (in Nederland ProRail) is verantwoordelijk voor het opstellen van de dienstregeling. De dienstregeling is regelgeving voor de spoorwegondernemingen.

Met dienstregeling wordt de planning naar plaats en tijd van een vervoersdienst bedoeld. De dienstregeling betreft het beheer en gebruik van de spoorinfrastructuur; het is een overzicht van vertrek-, doorkomst- en aankomsttijden van treinen op dienstregelingpunten.

Het opstellen van de dienstregeling begint met het vaststellen van het zogenaamde basisuurpatroon en de jaardienstregeling. ProRail en de spoorwegondernemingen stellen de jaardienstregeling samen op.

Alle aanvragen die binnenkomen na de sluitingstermijn van de jaardienst worden verwerkt in de ad hoc-fase. In deze fase worden aanvragen per stuk (first-come-first-served) behandeld.

Bij vertragingen en verstoringen brengen treindienstleiders wijzigingen aan ten opzichte van de jaardienstregeling. Treindienstleiders sturen bij volgens zogeheten Treinafhandelingsdocumenten (TAD's) waarin locatie- en situatiespecifieke eisen in verband met de bijsturing staan.

Rangeerder krijgen van hun spoorwegonderneming een dienstkaartje, waarop de planning van de dienst staat en andere informatie om de dienst te kunnen uitvoeren.

De informatie die op het dienstkaartje staat, verschilt per spoorwegonderneming en kan onder andere zijn:

- treinnummers
- dienstregeling
- rangeerwerkzaamheden
- tijdstip werkzaamheden
- opstellocaties
- tankstops
- verwijzingen naar aanvullende documenten.

9 Wat houdt regelgeving van spoorwegondernemingen in?

Naast het dienstkaartje zal iedere spoorwegonderneming uitgebreidere eigen regelgevingsdocumentatie samenstellen. Het document dat het meest direct aansluit op de Europese en nationale wetgeving is het zogenaamde handboek, bijvoorbeeld:

- het 'Handboek machinist en rangeerder' van NS
- het 'Handboek Vervoersproces – machinist, rangeerder' van VSD
- het 'Handboek Buitendienst' van DB Cargo.

6 Wat houdt plaatselijke en lokale regelgeving in?

ProRail heeft als infrastructuurbeheerder lokale regels opgesteld voor het gebruik van het hoofdrailnet:

- de ProRail-richtlijn: Gedragsregels op spoorwegterreinen (RLN00300) geldt voor alle infrastructuur van ProRail
- voor ieder emplacement publiceert ProRail een afzonderlijk document 'Veilig werken op emplacementen, Lokale bijzonderheden voor emplacement X' (hierin staan ook de relevante punten uit de Omgevingsvergunning Milieu).

Spoorwegondernemingen kunnen hun eigen 'plaatselijke regelgeving' hebben. Het kan bijvoorbeeld verplicht zijn een bepaald stuk van een opstel terrein met een maximum snelheid te berijden, of alleen onder begeleiding. Plaatselijke regelgeving is opgenomen in de 'Wegwijzer'.

7 Wat zijn relevante websites?

<https://www.era.europa.eu>

Op deze site zijn de actuele TSI's te vinden.

De gebruiker kan zelf aangeven in welke taal hij de wettekst wil lezen.

<https://eur-lex.europa.eu>

Op deze site is alle wetgeving van de Europese Unie is te vinden.

De gebruiker kan zelf aangeven in welke taal hij de wettekst wil lezen.

<http://europa.eu>

Voor meer informatie over het vierde spoorwegpakket.

<https://www.ilent.nl>

Voor meer informatie over de inspectie leefomgeving en transport

<https://www.inspectieszw.nl>

Voor meer informatie over de inspectie sociale zaken en werkgelegenheid (arbowet, arbeidstijdenwet)

<https://www.onderzoeksraad.nl>

Voor meer informatie over de organisatie en werkzaamheden van de onderzoeksraad voor veiligheid.

<https://www.prorail.nl>

Voor organisatie en werkzaamheden ProRail en documenten als Netverklaring, Toegangsovereenkomst, Formulierenboek, Handboek Incidentmanagement.

<https://www.railalert.nl>

Over organisatie en werkzaamheden stichting railAlert, ter bevordering van arbeidsveiligheid in de railinfrastructuurbranche.

<http://vtos.nl>

Over het instructieprogramma veiligheid en toegang op het spoor.

<https://www.vvrv.nl>

Over organisatie en werkzaamheden van stichting veiligheid en vakmanschap in het railvervoer, ter bevordering van veiligheid en vakmanschap in de railvervoerbranche. Bevat ook kennispunt met relevante wet- en regelgeving.

<https://www.wetten.overheid.nl>

Alle wetgeving van de Nederlandse overheid

De intranet-site(s) eigen spoorwegonderneming

Intranetsites van de eigen spoorwegonderneming die beschikbaar zijn voor de rangeerder.